

Poslední etapa je v cíli

oblasti patří i zvláštní prohlášení k euroatlantické vazbě a partnerství EU s USA, které bylo na summitu přijato. Právě se v něm, že »transatlantická vazba je nenahraditelná« a že »EU záleží na konstruktivním, vyrovnaném a do budoucnosti zaměřeném partnerství se zaoceánskými partnery, USA a Kanadou«. EU a její zaoceánské partnery by měli podle tohoto prohlášení »hájit společný program založený na podpoře právního státu, demokracie a lidských práv, boji proti chudobě a za ochranu životního prostředí«. Evropská unie si z celého srdce přeje »mezinárodní řád opírající se o účinný multilateralismus«.

Summit EU rovněž schválil vytvoření Agentury pro ochranu vnějších hranic, zavedení pasů s biometrickými identifikačními znaky a rozšíření kompetencí Europolu v rámci užší spolupráce členských zemí EU. Cílem těchto opatření je omezit příliv nelegálních přistěhovalců a boj proti terorismu a organizovanému zločinu.

Pokud jde o rozšíření, bruselský summit vyjádřil své potěšení nad tím, že už 1. května 2004 Evropská unie přijme deset nových členů. S uspokojením konstatoval, že proces ratifikace Přístupové smlouvy probíhá bez sebemenších problémů a je už téměř u konce. Potvrdil rovněž, že počítá s přijetím Bulharska a Rumunska 1. ledna 2007 a doufá, že se do konce roku 2004 podaří s oběma zeměmi uzavřít přístupové rozhovory.

Referenda – úspěšně složená zkouška

Po uzavření přijímacích rozhovorů na prosincovém summitu EU v roce 2002 v Kodani a po podepsání Přístupové smlouvy 16. dubna 2003 na vrcholné konferenci v Aténách čekala devět uchazečských zemí – na Kypru se plebiscit nekonal, protože do 28. února 2003 nebylo dosaženo dohody o plánu OSN na sjednocení ostrova – ještě jedna svým způsobem rozhodující zkouška – ratifikace Přístupové smlouvy občany v referendech. Některé z nich – Malta, Slovinsko a Maďarsko – uspořádaly plebiscit dokonce ještě před formálním podpisem Smlouvy na aténském summitu EU, ostatní až po tomto datu (**viz tab. č. I/1**).

Závaznost výsledků referenda přitom závisela na legislativě platné v dané zemi. V osmi zmíněných zemích byl výsledek referenda právně závislý. Jen na Maltě, která odstartovala 8. března 2003 maraton plebiscitů, byl výsledek referenda pouze doporučením, což ponechávalo vládě prostor pro manévrování v případě negativního výsledku. Nakonec ale i na Maltě mírná většina voličů (53,6 %) podpořila přístup k Evropské unii.

Průběh a výsledky referend v ostatních zemích ukázaly, že problémem vlád, které vedly přístupové jednání a vstup tak podporovaly, nebylo ani tolik přesvědčit občany, aby rozšíření EU podpořili, jako je vůbec dostat k urnám. Zvlášť důležité to bylo pro země jako Litva, Slovensko, Maďarsko či Polsko, v nichž platnost výsledků referenda závisela podle platných zákonů na tom, zda se k urnám dostaví nezbytný počet voličů – v Maďarsku to je čtvrtina právoplatných voličů, v Litvě, Slovensku a Polsku nejméně polovina. To mělo za následek, že průběh referenda tu měl dramatický charakter. Například v Litvě, když se po prvním dnu hlasování ukázalo, že k urnám se nedostavilo ani 30 % voličů a hrozilo tak nebezpečí, že nebude hlasovat nezbytná nadpoloviční většina, prezident ve zvláštním vystoupení v televizi a rozhlase apeloval na občany, aby šli hlasovat. Nakonec se tak k urnám dostavilo 64 % voličů, z nichž 91 % hodilo do urny lístek »ano«. Obdobný průběh mělo i hlasování na Slovensku, kde se po mobilizaci vlády a koaličních stran podařilo dosáhnout těsnou nadpoloviční většinu 52,15 % hlasů. Podobné drama bylo i referendum v Polsku, kde až do poslední chvíle byl výsledek nejistý. Po prvním dnu hlasování dosáhla účast jen 17,61 %, a teprve v posledních hodinách druhého dne se zvýšila na 58,48 procenta.

Důvody nízké účasti byly rozdílné. Například v Maďarsku, kde účast v referendu dosáhla jen 46 % – naštěstí pro vládu podle maďarských zákonů však pro platnost výsledků stačila jen 25procentní účast – byl nezáměr voličů vysvětlován tím, že všichni považovali kladný výsledek hlasování za předem jasný a voliči se prostě nechtěli obtěžovat jít k urnám. Dlouhodobé průzkumy veřejného mínění v Maďarsku totiž signalizovaly vysokou podporu vstupu. Na Slovensku a v Polsku byla nízká účast vysvětlována vníro-